

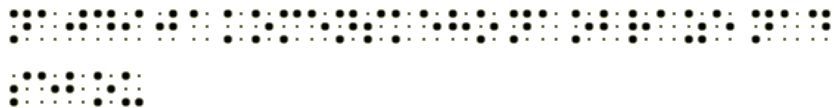
Svět v dotycích

Neuvěřitelná věc! Obrázková učebnice Orbis pictus vyšla také v Braillově písmu. To je písmo, které mohou číst nevidomí konečky prstů.

Vyzkoušej si na vzoru u vitríny, zda ho dokážeš číst také ty. Zde je abeceda v Braillově písmu (černě zvýrazněné tečky jsou výstupky v papíru):

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
U	V	W	X	Y	Z				

Je to těžké, že? Zkus vyluštit, co je napsáno zde, kde výstupky nahrazují černé tečky a text je možné číst očima, ovšem jako šifru v nám neznámém písmu. Tabulka nahoře ti pomůže.

Svět okřídlený | 1. kohout, 5. slepice, 6. holubi, 8. krocán, 9. krůta, 10. páv, 11. čáp, 12. vlašťovka, 14. straka, 16. netopýr

Malý svět jest člověk | Oko (1), Ucho (2), Nos (3), Jazyk (4), Ruka (5) | Pozor anglický text má záměrně zpřeházené pořadí smyslů v textu. Čísla tedy nejsou v textu od 1 do 5, ale musí být správně přiřazeny k anglickým pojmům. Nose (3), Hand (5), Eye (1), Tongue (4), Ear (2)

Chut světa | rybařství, včelařství (dělání medu), lov, hostina (hody), kuchařství, řezník/kuchař, vinobraní/pivovarství, pekař koláčů

Svět člověkem stvořený | Remeslníci vážou knihy a nazývají se knihaři.

Nástroje pod čísly 7 a 8 sloužily k výzdobě hotových vazeb. Jsou to mosazná tlačítka s ornamentem, která se nahřátá vtačovala do navlhčené kůže. Tato technika se nazývá slepotisk.

Od staršího obrázku k novějšímu (cca 200 let) se knihařství příliš nezměnilo. Na obou vyobrazeních je možné spatřit vazadlo na šití listů k sobě (5), knihařský lis (7 zde / 10 u Amerlinga) na uchycení knižního bloku při ořezávání a klížení hřbetu, stepotisková razidla i strohy papírů. U staršího obrázku je ještě zachyceno (pravá část vyobrazení) tzv. planyrování, které pozdější knihaři již nedělali. Jednalo se o zmkčování již potíštěných papírů dřevěnou palicí před šitím do knižního bloku. Dnes značná část knižní produkce vychází v lepené vazbě, tzv. paperbacku. Ta vzniká strojově bez přímé účasti knihaře. Nicméně tradiční knihařské řemeslo je stále živé mezi restaurátory a uměleckými knihaři.

Svět společný a společenský | 1 - kuličky, 2+3 - kuželky, 4+5 - krocket, 6+7 - honění káčí, 8+9 - stříelba z foukačky a kuše (luku), 10 - chůďy, 11 - houpačka

Svět v dotycích | Vyluštění textu: najdi j a komenskeho na obraze nad sebou

Celý text je „napsán“ malými písmeny Braillovy abecedy a slova jsou oddělena mezeríkem. Správně by velkému písmenu měl předcházet znak pro velká písmena a mezeru též tvořit specifický znak.

Uč se moudrým býti! Orbis pictus v běhu věků

Svět v obrazech Jana Amose Komenského

NÁRODNÍ
MUZEUM

Pojď sem, dítě... a staň se na chvíli žákem Jana Amose Komenského.

Učebnice *Orbis pictus*, česky *Svět v obrazech*, si v ničem nezadá s moderními učebnicemi. Je pravda, že obrázky byly v prvních vydáních před skoro 350 lety jen černobílé, ale šikovný žák si je mohl sám vybarvit. Zato popisy k nim byly hned v několika jazycích – nejčastěji latinsky, německy a v našich krajích česky.

Při plnění úkolů se řiď názvy vitrín, které naleznáš na panelu; na pořadí nezáleží. Když si nebudeš vědět rady, ptej se svého učitele nebo rodiče!

Svět okřídlený

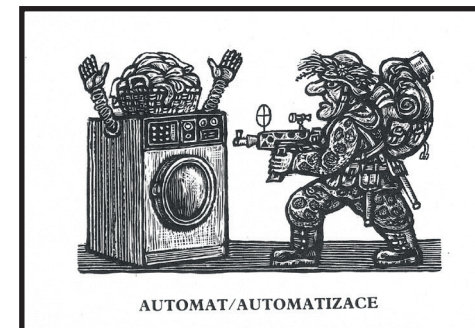
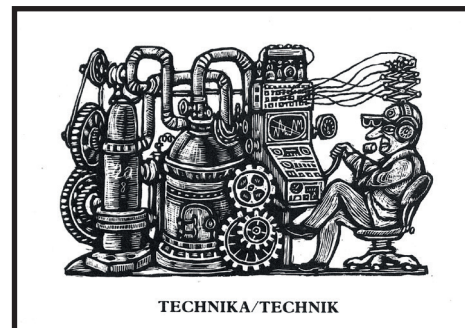
Poznáš ptáky zobrazené na dvoře? Dopiš k číslům druhy ptáků. Pozor! Zatoulal se mezi ně i jeden létající savec.

1.
5.
6.
8.
9.
10.
11.
12.
14.
16.

Nápovědu najdeš v textu pod stejným, ale barevným, obrázkem vedle vitríny s ptáky.

Svět žertovný

Kniha Orbis pictus, inspirovala i moderní umělce. Josef Váchal a Zdeněk Mězl vytvořili obrazy k povoláním a společenským jevům, které za života Jana Amose Komenského neexistovaly. Jejich obrázky jsou humorné, ale i kritické.

Vyber si nějaké současné povolání, které v době J. A. Komenského neexistovalo, a nakresli ho. Připojíš-li i popis s čísly v obrázku, můžeš se směle považovat za pokračovatele *Učitele národů*.

Svět společný a společenský

Takto si hrály děti, zejména chlapci, před 300 lety. Všimni si, že všechny hry se hrají dodnes. Přiřaď názvy her k číslům.

1	kuželky
2+3	honění káči
4+5	chůdy
6+7	střelba z foukačky a kuše (luku)
8+9	kuličky
10	kroket
11	houpačka

Zakroužkuj hry, které jsi už někdy hrál/a. Kolik jich je? A že některou z her neznáš? Tak popros své rodiče či prarodiče, ať tě ji naučí.

Malý svět jest člověk

Prohlédni si obrázek se smyslovými orgány. K jejich pojmenování v textu poté doplň správná čísla

Vnějších smyslů je pět: zrak, sluch, čich, chuť a cit. **Oko** (doplň číslo.....) vidí barvy a rozeznává, co je bílé, černé, zelené nebo modré, červené anebo žluté. **Ucho** (.....) slyší zvuky jak přirozené (hlasy a slova), tak umělé (hlaholy hudební). **Nos** (.....) čichá vůně a puchy. **Jazyk** (.....) s ponebím okouší chuti, co je sladké nebo hořké, pepřné nebo kyselé, trpké či příkré. **Ruka** (.....) rozeznává dotýkáním se věcí velikost a jakost, teplé a studené, vlhké a suché, tvrdé a měkké, hladké a drsné, těžké a lehké.

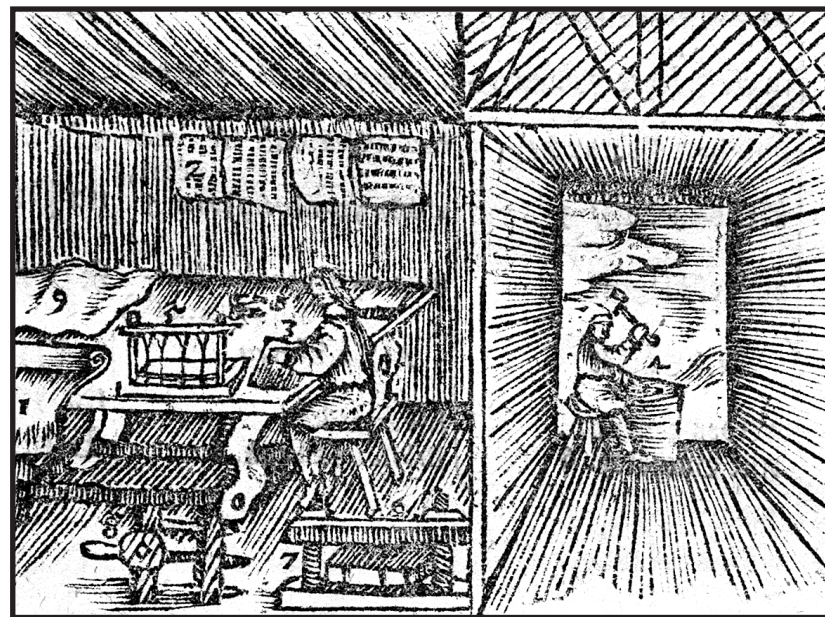
A protože je Orbis pictus mnohojazyčná učebnice, zkus si stejný úkol i v angličtině.

There are five outward senses. The **nose** (.....) scents smells and stinks. The **hand** (.....) by touching discerns the quantity and quality of things, the hot and cold, the moist and dry, the hard and soft, the smooth and rough, the heavy and light. The **eye** (.....) sees colours, what is white or black, green or blue, red or yellow. The **tongue** (.....) with the roof of the mouth tastes savours, what is sweet or bitter, keen or biting, sour or harsh. The **ear** (.....) hears sounds, both natural (voices and words) and artificial (musical tunes).

Chuť světa

V této vitríně vidíš různá řemesla a lidské činnosti související s jídlem. Od získávání surovin, přes výrobu pokrmů až po jejich podávání na hostině. Zajisté dokážeš určit, jaká povolání jednotlivé obrázky představují. Napiš je do políček tak, jak jsou rozmístěné ve vitríně.

Svět člověkem stvořený

Podívej se na velký barevný obrázek uprostřed vitríny. Víš, co tam řemeslníci dělají a jak se nazývají?

.....

Zamysli se, k čemu jim mohly sloužit nástroje č. 7 a 8?

.....

Velký barevný obrázek ve vitríně pochází z *Orbis pictus* major, který vytvořil a v letech 1864–1865 vydal Karel Slavoj Amerling pro svou školu *Nová Budeč*. Srovnej ho s obrázkem knihařské dílny zde na obrázku, který je o téměř 200 let starší (1685). Jak moc se řemeslo změnilo? A víš, jak se vážou knihy dnes?

.....

.....

.....